

Удосконалення роботи офісу депутата в контексті демократичного зміцнення українського парламенту

30



Алла ПОГОРЕЛОВА,
кандидат філософських наук, доцент, головний консультант Інституту законодавства Верховної Ради України

Загальновідомо, парламент посідає особливе місце в системі владних інститутів, уособлює владу, що є справді першою серед рівних у тріаді влади, як зазначають науковці [5]. Адже Верховна Рада України наділяється державною владою безпосередньо народом, має виключне право здійснювати законодавчу діяльність, є вищим представницьким органом. Відповідно до вимоги Конституції України народні депутати здійснюють свої повноваження на постійній основі, що означає конституювання в Україні професійного парламенту.

Еволюція Верховної Ради України як парламенту пов'язана, в першу чергу, з її демократичною трансформацією, зміцненням парламентаризму в країні, «усвідомленням парламентаризму як явища, котре не вміщується в рамки парламенту, а поширюється на незрівнянно більший простір» [4], розумінням його системного характеру й необхідності турботи про розвиток парламентаризму спільними зусиллями держави й суспільства.

З огляду на те, що український парламент є молодим, проблема вдосконалення його роботи, зростання професіоналізму є гостро актуальною. Існують судження, відповідно до яких професіоналізм парламенту визначається насамперед професіоналізмом його апарату, що перебуває, образно кажучи, в епіцентрі законодавчого процесу [1]. На наш погляд, для ефективної роботи парламенту як унікальної цілісної інституції важливо забезпечувати гармонійний взаємозв'язок та співпрацю на засадах взаємоповаги та відповідальності трьох його підсистем: депутатського корпусу, апарату парламенту та підсистеми помічників-консультантів народного депутата України, що працюють у його офісі, який ще іноді називають секретаріатом депутата, або особистим апаратом депутата [3].

Щодо апарату українського парламенту існує певна система добору та організації роботи кадрів, підвищення рівня їхньої кваліфікації – у тому числі шляхом вивчення світового парламентського досвіду під час проведення відповідних «круглих столів», семінарів, за матеріалами яких видають відповідні науково-методичні матеріали [6]. Поміщикам-консультантам депутатів, на жаль, бракує такої уваги, хоча їхню роль

у забезпеченні роботи депутата, особливо вперше обраного до парламенту, важко переоцінити.

Наразі йдеться про офіс депутата як про службу, що об'єднує помічників депутата в центрі і в регіонах. Ця служба має спільне завдання – допомагати народному обранцю у виконанні його обов'язків відповідно до Закону України «Про статус народного депутата України». Очевидно, що організація роботи помічників-консультантів значною мірою визначається в межах закону самим депутатом, є справою творчою, залежить від індивідуальних особливостей керівника. Водночас обізнаність із світовим досвідом парламентаризму, тенденціями розвитку демократії в європейських країнах, вивчення і врахування вітчизняних реалій збагачують індивідуальні підходи, сприяють активізації впливу на вдосконалення роботи і кожного офісу, і всього парламенту.

Відомо, що на сучасному етапі розвитку суспільних відносин у всьому світі дедалі помітніше місце посідають реформування традиційної системи прийняття державних рішень, розвиток демократичних механізмів оптимізації процесу їх підготовки [2]. Для парламенту це означає необхідність забезпечення максимального наближення інтересів соціуму до механізму їх законодавчої імплементації, що потребує демократичного зміцнення самого парламенту, тобто всебічного розвитку його взаємозв'язків із суспільством. Саме на рівні офісу депутата є чимало можливостей забезпечення постійного відчуття державою та громадянським суспільством одним одним, усвідомлення партнерами важливості діалогу влади й суспільства, всіх його громадян, надання конструктивності такому діалогу.

Виокремимо можливості, пов'язані: 1) з ефективнішим використанням інформаційно-комунікаційних технологій; 2) поглибленням взаємодії зі ЗМІ, зокрема з пресою; 3) посиленням уваги до публічних імпульсів для законодавчих ініціатив, в тому числі міжнародних договорів, партійних домовленостей, вимог галузевих об'єднань, інновацій у сфері науки і техніки, громадських ініціатив.

Міжнародне співтовариство слушно вбачає один із шляхів досягнення необхідної відкритості влади в посиленні ролі та оптимальному використанні інформаційно-комунікаційних технологій у законотворчому процесі кожного національного парламенту.

Такі форми залучення громадськості до законотворчого процесу, як консультування, громадські ради, публічні слухання, що в демократичних країнах давно характеризують механізм співпраці парламентів із громадянським суспільством, поступово входять і у вітчизняну практику. Посилюється увага українського парламенту до впровадження інформаційно-комунікаційних технологій нового покоління, що відкривають якісно нові можливості для роботи порівняно з традиційними – телебаченням, радіо, телефонією.

Управління комп'ютеризованих систем апарату Верховної Ради України послідовно працює над упровадженням інформаційно-комунікаційних технологій нового покоління. До них належать: комп'ютерна техніка, серверне та мережеве обладнання, програмне забезпечення, автоматизовані системи та центральні бази даних, мережа Інтранет (корпоративні мережі) та Інтернет (і дротова, і бездротова), веб-технології тощо. У Верховній Раді України функціонують 29 автоматизованих систем різних типів і класів, 117 типів автоматизованих робочих місць, із якими загалом працює понад 2000 користувачів, зокрема, й народні депутати України, співробітники апарату. Кожен офіс народного депутата України забезпечений двома комп'ютеризованими робочими місцями [7].

Прикметою дня в перспективі може стати створення електронного офісу народного депутата України на базі персонального веб-сайта, але за умови визначення концептуальних підходів до організації такого веб-сайта, а відповідно – добору потрібного фахівця-помічника. Перед його створенням не можна обійтися без відповіді на низку важливих запитань: на яку аудиторію розрахований сайт? яка основна мета його відвідування? хто відповідатиме за контент сайту, його джерело й перевірку? якими мають бути базова структура контенту та його візуальні елементи (лого-тип, кольорове рішення, навігація тощо)? скільки мовних версій підтримуватиме зазначений сайт? Водночас важливо не забувати про концептуальні орієнтири взаємодії парламенту й суспільства – регулярне надання інформаційних послуг громадськості; отримання інформації від громадськості; аналіз інформації, що надходить від громадськості, та використання раціональних пропозицій, зокрема, для підвищення якості законотворчого процесу. Оперативне отримання депутатом інформації від суспільства та врахування суспільної думки допоможе під час планування індивідуальної роботи кожним депутатом, сприятиме збільшенню його внеску в роботу комітету, фракції, в яких він працює.

Зазначмо, що сьогодні є можливість з офіційного веб-сайта Верховної Ради України вийти на персональний сайт 17 діючих депутатів. Для порівняння: у четвертому скликанні парламенту таких веб-сайтів було 11, у п'ятому – 15.

Стає дедалі очевиднішим, що громадськість має бути затребуваною не лише й не так у виборчих

кампаніях, як саме у постійному діалозі з владою на всіх рівнях, у спільному пошуку оптимальних рішень разом із владними структурами, політичними лідерами, адже досвідчені фахівці є в усіх секторах економіки, сферах суспільного життя. Саме у спільному пошуку істини виробляється вміння слухати одне одного, співпрацювати разом, а не витрачати енергію на протистояння. Для нарощування таких демократичних процесів потрібна помітна активізація роботи з молоддю.

Корисним може бути, зокрема, досвід європейських парламентів, де наполегливо шукають і віднаходять форми, механізми співпраці з різними категоріями громадян, особливо молодих. У когось із них треба пробудити інтерес до політики, а в роботі з іншими – використати й спрямувати вже сформований інтерес у належному напрямі. Кожен депутат має ставати доступнішим для громадян, котрі прагнуть активнішої участі в роботі конкретного комітету, загалом парламенту.

Особливістю роботи депутата є, зокрема, ситуація, коли навіть за об'єктивно високої результативності його діяльності (створено значну кількість хороших законопроектів, унесено цінні поправки до законів на базі вивчення пропозицій виборців) він може бути невідомим широкій громадськості. Це пояснюється інколи недооцінкою найважливішого критерію депутатської діяльності – публічності, вміння взаємодіяти зі ЗМІ, зокрема і з пресою.

Саме помічники-консультанти мають дбати про те, щоб їхній депутат був відомою людиною, щоб його контакти з виборцями були регулярними. Адже журналістів цікавлять найперше новини, котрі будуть опубліковані або показані. Це може бути розповідь не лише про довгоочікуваний закон, а й про актуальні пропозиції громадськості, що були враховані, про перспективи розвитку регіонів, розв'язання гострих екологічних проблем. Головне – знайти свій стиль спілкування з журналістами, свої цікаві підходи.

В офісі вчасно має бути актуально структурована інформація, як наприклад: публікації, що висвітлюють роботу парламенту, стан справ у галузі, яка особливо цікавить депутата, міжнародні події.

Для успішної роботи з пресою доцільно використовувати не лише центральні, а й місцеві видання, постійно нагадувати про депутата: через відгуки виборців про його конкретні добрі справи; про допомогу виданням; публікацію періодичних звітів про роботу депутата; демонстрацію відеоматеріалів про діяльність депутата, підготовлених за допомогою прес-служби парламенту.

Важливим є налагодження плідних контактів із центральними ЗМІ. Спілкування з їхніми журналістами, з одного боку – це спілкування з високоосвіченими, інформованими фахівцями, гострими полемістами, що сприяє підтримуванню депутатом гідної професійної форми політика. З другого – доброзичливе ставлення до журналістів сприяє створенню позитивного іміджу не лише депутата, а й його фракції, комітету, загалом парламенту.

Корисним може бути досвід роботи прес-служби Верховної Ради України, що ґрунтується на її основних завданнях. Саме в контакт з прес-службою парламенту можливо сприяти підготовці справжніх парламентських журналістів, які спеціалізуються на проблемах того чи іншого комітету, можуть донести до виборця суть пропозицій конкретного депутата з певного питання, привернути увагу громадськості й депутатів до прогалин у правовому полі, ініціювати актуальну дискусію.

Питання організації роботи офісу депутата в аспекті поглиблення діалогу з виборцями було б доцільно з нашої точки зору вносити до програми вступної



навчальної сесії для вперше обраних до парламенту народних депутатів України, проведення якої, на наше переконання, в перспективі має стати регламентною нормою.

Цілком зрозуміло, що, виконуючи доручення депутата, помічник-консультант звертається до різних джерел інформації, запрошує потрібних експертів, опрацьовує відповідну наукову, довідкову літературу, організовує проведення за погодженням із депутатом необхідних досліджень, опитувань. Тут він може розраховувати на кваліфіковану допомогу з боку Парламентської бібліотеки, зокрема Відділу інформаційно-бібліотечного забезпечення інформаційного управління апарату Верховної Ради України. В процесі зазначеної роботи помічник-консультант не лише виявляє власні здібності, а й здійснює самоосвіту, набуває нових знань, розширює свій круговид, тобто, по суті, підвищує свою кваліфікацію. Практика показує, що для помічника-консультанта своєрідною формою підвищення кваліфікації є участь у роботі «круглих столів», наукових конференцій з проблем, що становлять інтерес для народного депутата.

Міркуючи над шляхами створення цілісної системи навчання помічників-консультантів у парламенті, якої сьогодні бракує, корисно, на наш погляд, звертатися до результатів опитування народних депутатів України, які проводяться за 1998 року Київським міжнародним інститутом соціології на замовлення Програми сприяння парламенту України з актуальних питань організації діяльності Верховної Ради України і засвідчують погляди народних обранців, зокрема на проблему підвищення рівня професіоналізму співпрацівників апарату парламенту, помічників-консультантів [8].

Так, найпріоритетнішими для помічників-консультантів депутати назвали навички здійснення аналізу публічної політики та знання техніки законопроекування – відповідно 25,2 і 23,6 відсотка опитаних. А от практичний досвід у певній профільній сфері та знання проблем виборців вважають пріоритетом для своїх помічників-консультантів відповідно лише 12,2 та 11,4 відсотка народних обранців у Верховній Раді VI скликання. Певною мірою це свідчить про недооцінку депутатами проблеми взаємозв'язків парламенту з реальним життям, вказує на необхідність посилення роботи в цьому напрямі в рамках комітетів, фракцій і відповідно – в офісі народного депутата.

Не випадково останніми роками в усьому світі прозорість, відкритість роботи парламенту, його демократичне зміцнення розглядають як запоруку сили демократичної форми правління. Є очевидним, що успішне здійснення парламентом свого призначення можливе лише в разі, коли громадськість розумітиме свій парламент, співпрацюватиме з ним під час виконання всіх конституційних повноважень.

Налагодження плідного діалогу влади й суспільства потребує забезпечення через удосконалення виборчого законодавства усунення серйозних викривлень у механізмі представництва в парламенті соціальних інтересів різних верств населення, подолання певної декоративності виборчого процесу, який нерідко, по суті, прикриває корпоративні відносини еліти; всеохопної інформаційної відкритості законодавчого органу. По-справжньому відкритим за відповідних умов має поступово ставати сам офіс депутата, куди міг би зайти по паспорту громадянина України без додаткових перепусок кожний політично активний мешканець України, впевнений у повазі та виявленні уваги до своїх пропозицій, а також у тому, що дістане аргументовану відповідь щодо їхньої долі.

Окреслені шляхи уможливають досягнення постійного відчуття державою й суспільством одне

одного, що означає з нашої точки зору розвиток культури парламентаризму. Адже сучасний парламентаризм у складних умовах суспільного буття у XXI столітті може бути позитивно результативним, на наше переконання, лише як співтворчість держави й суспільства у демократичному врядуванні за провідної ролі парламенту. **□**

Джерела

1. Горьовий Л., Ющик О. Парламент України. Проблеми управління // Віче. – 1997. – № 4. – С. 43.
2. Інноваційний розвиток України: політико-правові аспекти / За ред. д. політ. н. В. П. Горбатенка. – К.: Юридична думка, 2006. – С. 126.
3. Кислий П., Вайз Ч. Становлення парламентаризму в Україні. – К.: Абріс, 2000. – С. 416.
4. Кривенко Л. Парламент без парламентаризму? // Віче. – 1997. – № 4. – С. 23.
5. Кривенко Л. Тріада влади. Перше серед різних // Віче. – 1994. – № 7. – С. 17.
6. Матеріали семінару завідувачів секретаріатів комітетів Верховної Ради України «Шляхи забезпечення відкритості роботи Верховної Ради України: досвід, проблеми, перспективи». – К.: Парламентське видавництво, 2009. – 136 с.
7. Сидоренко О. О. Роль інформаційно-комунікаційних технологій у забезпеченні відкритості парламенту України // Матеріали семінару завідувачів секретаріатів комітетів Верховної Ради України «Шляхи забезпечення відкритості роботи Верховної Ради України: досвід, проблеми, перспективи». – К.: Парламентське видавництво, 2009 – С. 110–120.
8. Шосте опитування народних депутатів України. Видання Програми сприяння парламенту України – II. – К.: 2009. – 34 с.

МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ
КООРДИНАЦІЙНА РАДА МОЛОДИХ ЮРИСТІВ УКРАЇНИ

**ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ
ТИЖДЕНЬ ПРАВА**

**СПЕЦІАЛІЗОВАНА ВИСТАВКА-ФОРУМ
ПРАВНИКИ-СУСПІЛЬСТВУ**

Повага до права через довіру до правників

БЕЗКОШТОВНІ ЮРИДИЧНІ КОНСУЛЬТАЦІЇ
МАЙСТЕР-КЛАСИ ПРОВІДНИХ ЮРИСТІВ
ПРЕСТИЖНІ ПРАВНИЧІ КОНКУРСИ
ВИСТАВКА-ПРОДАЖ ЮРИДИЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ
ДЕМОНСТРАЦІЯ РИНКУ ЮРПОСЛУГ В МІНІАТЮРІ (КЛІЄНТ - ЮРИСТ - ПОСЛУГИ)
ПРЕЗЕНТАЦІЯ ВІДОМИХ ЮРИДИЧНИХ КОМПАНІЙ, УСТАНОВ, НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

КРМЮ (044) 3607354 WWW.KRMJ.ORG.UA
ВК "ПЛАНЕТА ЕКСПО" (050)310-44-69 WWW.PLANETA-EXPO.COM